

В.В. Засанський, В.І. Шаргут, Р.М. Брицький

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ ЗА УМОВ ДІЇ СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ

В статті досліджуються процеси та загрози проведення Євроінтеграції в Україні. Яка має вкрай важливе значення для формування ефективного мега економічного простору стабілізаційної економіки, як України так і європейських держав, за умов гібридних загроз. Захист вибору стратегічного напрямку співпраці на мега рівні в за умов формування нової суспільно-економічної структури Європи формування соціально-орієнтованої ринкової економіки. Вивчаються стержневі загрози, зокрема одна з них офшоризація, обґрунтовується необхідність деофшоризації економіки. Пропонується вибір концепції забезпечення транснаціональної економічної безпеки на основі періодизації соціально-економічного розвитку держав.

***Ключові слова:** глобалізація, тероризм, тіньова економіка, офшори, транснаціональна економічна безпека, Європа, економічна безпека.*

Постановка проблеми. Євроінтеграція України має вкрай важливе значення для формування ефективного мега економічного простору стабілізаційної європейської економіки. Захист вибору стратегічного напрямку співпраці на мега рівні в за умов формування нової суспільно-економічної структури Європи формування соціально-орієнтованої ринкової економіки потребує кардинальних змін до концепції формування підходів до формування напрямків забезпечення економічної безпеки України так і Євросоюзу на визначених рівнях. Відповідно до вище зазначеного виникає необхідність розробленні новітніх науково обґрунтованих концепцій щодо забезпеченню економічної безпеки держави та визначення яку долю кожна з європейських держав буде вносити для забезпечення стабілізації економіки мегарівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення цієї проблеми та запобігання поширенню тіньової економіки приділяли увагу такі вчені О.Власюк [1], А. Гальчинський [12], В.Засанський [11], О.Куриліна [9] П.Єщенко [12] та інші. В основному питання досліджувались враховуючи стабільну суспільну політичну ситуацію як в державі так і в світі в цілому. Дослідження по забезпеченню економічної безпеки держави як основи національної не проводились за умов суспільно - політичної кризи, військових дій.

В вітчизняній та зарубіжній науковій літературі у зв'язку з тим що до сих пір не появлялись виклики пов'язані з економічним шантажем та тероризмом питання забезпечення економічної безпеки держави трансформаційного періоду в умовах кризи не досліджувались Також не проводились вони за умов тероризму, підривом економічної стабільності зі сторони інших держав.

Нестабільність світової економіки, прояви світового тероризму на глобальному рівні підґрунтям якого є транснаціональна тіньова економіка. Стрімкий розвиток кримінальної економіки, як загрози демократії і стабільності національних економік. Ці явища зумовлюють необхідність розробки нових концепцій співпраці для захисту економічних інтересів держав та міждержавних об'єднань.

Мета статті полягає у проведенні аналізу різних точок зору відносно понять економічна безпека держави на мегарівні, показати необхідність залучення Північно атлантичного альянсу до забезпечення глобальної економічної безпеки. Показати основні загрози економічній безпеці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Євроінтеграція України має вкрай важливе значення для формування ефективного мега економічного простору стабілізаційної європейської економіки. Захист вибору стратегічного напрямку співпраці на мега рівні в за умов формування нової суспільно-економічної структури Європи формування соціально-

орієнтованої ринкової економіки потребує кардинальних змін до концепції формування підходів до формування напрямків забезпечення економічної безпеки України так і Євросоюзу на визначених рівнях.

Відповідно до вище зазначеного виникає необхідність розробленні новітніх науково обґрунтованих концепцій щодо забезпеченню економічної безпеки держави та визначення яку долю кожна з європейських держав буде вносити для забезпечення стабілізації економіки мегарівні.

В основному питання досліджувались враховуючи стабільну суспільну політичну ситуацію як в державі так і в світі в цілому. Дослідження по забезпеченню економічної безпеки держави як основи національної не проводились за умов суспільно - політичної кризи, військових дій

В вітчизняній та зарубіжній науковій літературі у зв'язку з тим що до сих пір не появлялись виклики пов'язані з економічним шантажем та тероризмом питання забезпечення економічної безпеки держави трансформаційного періоду в умовах кризи не досліджувались Також не проводились вони за умов тероризму, підривом економічної стабільності зі сторони інших держав.

Забезпечення безпеки функціонування економіки в перехідний період, шляхом протидії організованій злочинності, яка впливає на формування економічної інфраструктури через трансформацію економічної системи, основою якої є процеси роздержавлення та приватизації, як основні макроекономічні інструменти перехідного періоду, має доленосне значення для становлення не тільки економіки України як підґрунтя державності, але й стабільності світогосподарських процесів, національної безпеки європейських держав.

Національна безпека – захищеність життєво-важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [2].

Стабільність ефективного функціонування економік Європейських держав залежить від контролю за відтоком капіталів та осідання їх в офшорних зонах. Для боротьби з даним представники 51 країни підписали угоду, що передбачає щорічний автоматичний обмін даними про рахунки нерезидентів. Рішення відмовитися від банківської таємниці було документально оформлено на проведеному в Берліні 28 і 29 жовтня Глобальному форумі з прозорості та обміну інформацією в податкових цілях, Очікується, що перший такий обмін відбудеться у вересні 2017 за підсумками 2016 фінансового року. [3].

Ми підтримуємо позицію міністра фінансів Німеччини Вольфганг Шойбле що «Банківська таємниця в своїй колишній формі зжила себе. Вона більше не вписується в епоху, коли громадяни, натиснувши кнопку в Інтернеті, можуть переміщати свої гроші по всьому світу» [7].

Введення нового механізму значно ускладнює ухилення від податків, а також істотно прискорює процес «деофшоризації».

Як з'ясувало видання, новий стандарт Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) передбачає, що держави можуть подавати запит до місцевих банків на рахунок інформації про рахунки нерезидентів та автоматично переправляти її в податкові органи тих держав, в яких ці іноземці проживають. В документі зазначається, що всі закони про захист особистих даних будуть дотримуватися. Передачі, зокрема, підлягає ім'я та податковий номер власника рахунку, а також інформація, що стосується одержуваного на вклади процентного доходу, дивідендів, доходів від продажу активів і певних видів страховок. Раніше західні ЗМІ повідомляли, що міністри фінансів членів Європейського Союзу дали добро на прийняття закону, який де-факто скасує банківську таємницю. Крім банків, надавати таку інформацію зобов'язали різного роду фінансові компанії, інвестиційні фонди і трасти, які займаються довірчим управлінням капіталу [4].

Важливим інструментом для забезпечення економічної безпеки Євросоюзу є підрозділи фінансової розвідки по це аргументовано зазначає О Куриліна зокрема вона пише: за умов

динамічного розвитку світогосподарських процесів, глобалізації світових економічних систем також відбуваються зміни у структурі тіньових процесів, які спонсорують різноманітні сепаратистські рухи та збройні конфлікти. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба розроблення науково обґрунтованих стратегій боротьби з відмиванням грошей і припинення фінансування тероризму. Провідне місце у запобіганні розвитку цих явищ посідають підрозділи фінансової розвідки (ПФР). ПФР є центральним національним органом, відповідальним за отримання, аналіз і подальше передавання компетентним органам виявленої фінансової інформації про підозрілі операції. Боротьба зі злочинами, пов'язаними з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, вважається невід'ємною умовою забезпечення цілісності фінансових систем, але для успіху цієї діяльності традиційні методи правоохоронних органів повинні підкріплюватися участю самої фінансової системи, зокрема, впровадженням принципів «знай свого клієнта» і напрямом у ПФР відомостей про “підозрілі операції”, через які може здійснюватися відмивання коштів. ПФР існують вже понад десять років, і більше 90 з них прийняті в Егмонтську групу — неофіційну міжнародну асоціацію підрозділів фінансової розвідки. Багато інших країн планують створити ПФР, а в багатьох країнах влади прагнуть підвищити результативність роботи вже існуючих ПФР [9,4].

Перші декілька ПФР було створено на початку 1990-х років. У зв'язку з потребою в центральному органі для отримання, аналізу й подальшого передавання фінансової інформації з метою боротьби з відмиванням грошей. За подальші десять років кількість ПФР зросло настільки, що в 2004 р. Егмонтська група (неофіційна міжнародна асоціація ПФР) налічувала вже 94 члени. У 2003 р. Цільова група з фінансових заходів для боротьби з відмиванням грошей FATF ухвалила рекомендації щодо боротьби з відмиванням грошей, до яких уперше були включені рекомендації відносно створення і функціонування ПФР, що входять до складу Егмонтської групи. Крім того, нині завдання ПФР розширюються і включають, крім відмивання грошей і пов'язаних з цим первинних злочинів, питання фінансування тероризму. Фінансова інформація, що стосується фінансування тероризму, у здебільшого є недосконалою [10]. - основні цілі ПФР;

- повноваження і функції, необхідні для досягнення поставлених перед цим органом цілей;
- усі інші функції, які повинен буде виконувати ПФР, крім основних;
- засоби забезпечення операційної самостійності й підзвітності ПФР;
- базові вимоги за уявленням повідомлень про операції: хто надає відомості? та про що? (наприклад, підозрілі операції, операції з наявними засобами, переміщення готівки закордон);
- загальна чисельність ПФР (після закінчення періоду його створення) та обсяги його бюджету (відповідно до очікуваного потоку вхідної і вихідної інформації і всіх додаткових обов'язків, що покладаються на ПФР);
- роль ПФР щодо інших національних відомств і державних органів, щодо інших ПФР, включаючи обмін інформацією;
- місце ПФР у структурі адміністративних органів, його автономія[10].

Вибір концепції забезпечення економічної безпеки держав Євросоюзу на наш погляд повинен базуватися на основі стадій соціально економічного розвитку тої чи іншої держави. Адже кожному періоду притаманні свої загрози.

Розширену класифікацію етапів розвитку держав зробив у своїй монографії професор Василь Засанський, так Він писав: Перший етап На цьому етапі з одного боку - діють об'єктивні економічні закони, нормальне функціонування та взаємодія політичного, економічного та соціального механізмів в рамках законодавчого простору. взаємодія між законодавчою та виконавчою владою, стабільне функціонування економіки, політична та соціальна рівновага, не корумпованість влади, з іншого утворюється поділ економічного простору на законодавчий, де діють /офіційний/ та тіньовий, антагоністичний до інтересів централізованих систем управління. Поділ економічного простору на законодавчий (офіційний) та тіньовий.

□ Другий етап. Діють об'єктивні економічні закони, нормальне функціонування та взаємодія політичного економічного та соціального механізмів в рамках законодавчого простору. Взаємодія між законодавчою та виконавчою владою, в основному стабільне функціонування економіки, політична та соціальна рівновага, не корумпованість влади. Посилюється вплив тіньової економіки на структурно-функціональні елементи економічної системи, яка в свою чергу впливає на соціальну якість кризової економіки, на існування тіньової економіки, зростає соціальне протистояння, Відбувається процес взаємо існування двох протилежних економічних механізмів, вплив їх один на одного. На другому етапі створюються умови співпраці адміністративного апарату державної влади з економічними та фінансовими злочинними угрупованнями Йде поступове втягування сфери управління економікою в тіньову економіку. Поглиблення кризи економічної та фінансової системи, загострення економічних протиріч веде до третього етапу.

□ Третій етап. Дія об'єктивних економічних законів сповільнюється, функціонування та взаємодія політичного, економічного та соціального механізмів в рамках законодавчого простору неадекватна. Взаємодія між законодавчою та виконавчою владою супроводжується протиріччями, не корумпованість влади в цілому супроводжується корумпованістю окремих посадових осіб. Це веде до "кризи" економічної та фінансової системи.

□ На третьому етапі внаслідок порушення дії основних економічних законів відбувається злам економічної системи на користь тінізації. Він включає зовнішній та внутрішній фактори. Зовнішній, пов'язаний із втручання держави через систему управління в діяльність суб'єктів господарювання, обмеженнями, заборонами а також податковим чи іншим фіскальним тиском щодо їх діяльності; вимаганням державними чиновниками грошових винагород за ту чи іншу вирішену проблему, з кримінальної економіки, сформований потужний зріз організованої злочинності в загально - державному середовищі. Зростає підвищення ефективності протиправної діяльності, протидії засобам суспільного контролю і захисту, які з'явилися у криміналітеті в сучасних умовах.

При набутті тіньовою економікою розмірів, які загрожують існуванню держави третій етап перетворюється на четвертий.

□ На четвертому етапі об'єктивні економічні закони, не функціонують, не має взаємодії політичного, економічного та соціального механізмів в рамках законодавчого простору. Антагоністичні протиріччя між законодавчою та виконавчою владою, корумпованість влади досягає 70%, загроза існуванню суспільного організму, утворюється система кримінальної економіки. Держава перетворюється в механізм де діють суб'єктивні закони фінансових диспропорцій, в корумповану соціально-небезпечну для нормального розвитку систему, де відмиваються великі банківські та фінансові кошти із всього світового співтовариства. Тут утворюється система кримінальної економіки, що є основною ланкою кримінальної діяльності, яка в змозі активно вишукувати нові резерви підвищення рівня шкоди суспільству. Йде створення структури потужної організованої економічної злочинності, системи тіньової економіки. Державні інститути працюють на поглиблення фінансово - кредитної корупції.

□ Четвертий етап переростає в п'ятий де формується потужний зріз організованої злочинності в загальнодержавному середовищі.

□ П'ятий етап. Об'єктивні економічні закони, не функціонують, не має взаємодії політичного, економічного та соціального механізмів в рамках законодавчого простору Антагоністичні протиріччя між законодавчою та залученням основним чином банківського сектору економіки. Відмивання грошей поступово переростає у міжнародне явище, де особи, які відмивають гроші, готові та здатні використовувати усі можливості та слабкі місця у захисті від відмивання грошей всіх держав світу.

Держава перетворюється на механізм підтримки терористичних світових організацій що загрожує усій світовій спільноті, йде транснаціоналізація економічної злочинності виконавчою владою, повна корумпованість влади [11, с.18-19].

Як показано вище етапізація держав відносно загроз повинна мати адекватний захист економічних інтересів. Що в свою чергу повинно сформувати концепцію забезпечення економічної безпеки в певний період, на певному просторі.

Економічна безпека є складовою частиною національної безпеки, її фундаментом (базисом). Також економічна безпека є складовою національної безпеки держав, економічних міждержавних союзів. Вона є фундаментом економіко-політичної стабільності на мегапросторі. Економічна безпека - це складна багаторівнева система, рівні якої перебувають у взаємозв'язку.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку шляхів удосконалення економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі наук про економіку / О. С. Власюк // Нац. ін.-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України // Відомості Верховної Ради України від 19.06.2003 р. № 964-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – (Законодавча база).
3. У світі посилюється процес деофшоризації: 51 країна скасовує банківську таємницю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zik.ua/ua/news/2014/10/30/ua_sviti_posylyuietsya_protsees_deofshoryzatsii_51_kraina_skasovuiie_bankivsku_taiemnytsiyu_536237
4. 51 страна присоединилась к отмене банковской тайны Новое время [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/business/finance/51-strana-prisoedinilas-k-otmene-bankovskoy-tayny-18294.html>
5. В Берлине провозгласили конец банковской тайны . [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.de>
6. Spiegel online politik [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spiegel.de/thema/wolfgang_schaeuble/
7. FT: Евросоюз решил отказаться от банковской тайны [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/business/finance/FT-Evrosouz-reshil-otkazatsya-ot-bankovskoy-tayny-16302.html>
8. Financial mines [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ft.com/home/uk>
9. Куріліна О.В. Дослідження у сфері детінізації економіки // Вчені записки університету «КРОК», – 2014.- № 38. – С. 4- 8.
10. Огляд Підрозділи фінансової розвідки. Міжнародний Валютний Фонд. Secretariat FATF/OECD France, Paris.– 2004. – 161 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apgml.org/fatf-and-fsrb/page.aspx?p=73b61d9a-f22c-4591-b92b-7b83364fb416>
11. Засанський В.В. Детінізація економіки в перехідних суспільствах: управлінський аспект: [Моногр]. Засанський В.В. - Л: Політекс, 1998.-309с _7html/
12. Гальчинський А.С., Єценко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічної теорії. – К.: Вища школа, 1995. – 471 с.

Zasansky V.V., Sharhut V.I., Brytsky R.M. Economic security european countries under of socio - economic threats. The article examines the processes and threats of European integration in Ukraine. What is essential for the formation of mega economic space effectively stabilizing the economy as Ukraine and European states, under conditions of hybrid threats. Protection selecting strategic direction of cooperation at the mega level in the conditions of formation of the new socio-economic structure of Europe forming a socially oriented market economy. We study the core of threats, including one of them offshore, the necessity deofshoryzatsiyi economy. Choice concept proposed transnational provision of economic security based on periodization socio-economic development.

Key words: globalization, terrorism, shadow economy, offshore, transnational economic security of Europe, economic security.